

A LIFE12 NAT/HU/001188 számú projekt összefoglalója

Projekt címe és alapadatai: Restoration of Pannonic sodic wetlands in the Kiskunság (Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban) — LIFE12 NAT/HU/001188

Összköltségvetése: 7.199.323 Euro

Uniós támogatás: 75%, azaz 5.399.492 Euro

Fő kedvezményezett: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

Társkezdményezettek (projektpartnerek): Dunatáj Közalapítvány
Kiskunsági Madárvédelmi Egyesület

Társfinanszírozó: Vidékfejlesztési Minisztérium

A projekt időtartama: 2013. október 1. – 2019. június 30.

A projekt fő célkitűzései

A projekt a Kárpát-medence egyik legnagyobb jelentőségű időszakos szikes taván és vízgyűjtő területén célozza az eredeti vízviszonyok és a természetes élőhelyek helyreállítását a Kiskunság középső részén. A projekt célterületén található Böddi-szék kiemelt jelentőségű részét képezi a Natura 2000 hálózatnak, s 1997. január 1. óta hazai védelemben is részesül. Területi kiterjedése igen jelentős, a magyarországi 1530-as nyílt vízfelszínű időszakos szikes tavak 18%-át teszi ki.

A szikes tó és vízgyűjtő területe a mintegy 50 évvel ezelőtt megindult beruházás, a Duna-völgy középső szakaszának belvízrendezésre hívatott V. számú Sós-éri belvízelvezető főcsatorna és mellékcsatorna rendszerének kiépítése következtében jelentős mértékben sérült. A vízrendezés legjobban a legmélyebb fekvésű Böddi-széket érintette, mivel az V. számú csatornát a meder középvonalán vezették keresztül. A csatorna tápanyagban dús vize a gátakon átszivároghatva megváltoztatja a szikes tó vízháztartását, mely szerves anyag feldúsulást, eutrofizációt és a tó fokozatos feltöltődését eredményezi. A csatorna megépítése az eredetileg egységes víztest felszabdolásával izolációs tényező, gátolja a természetes vízmozgásokat és jelentős kedvezőtlen szegélyhatással bír.

A projekt megvalósítása során nagy hangsúlyt kívánunk fektetni a tudományos alapokon nyugvó monitoring tevékenységekre, így felhasználjuk a LIFE07NAT/H/000324 projekt keretében az egész Pannon ökorégióra kidolgozott ökológiai kritériumrendszert és referencia eredményeit

Fontos célunk továbbá a helyi lakosság szemléletformálása, a pannon szikes területek közösségi szintű fontosságának kihangsúlyozása, valamint a szikes vízi élőhelyek ökológiai rendszerének megismertetése, különös tekintettel sérülékenységeikre, valamint a társadalmi felelősségre hosszú távú fenntartásuk érdekében.

A projekt várt eredményei

A 2345 hektáros projekt területen a Natura 2000-es jelölő élőhelyet veszélyeztető tényezők megszüntetése és a fenntartható természetvédelmi kezelés biztosítása hozzájárul a biodiverzitás növekedéséhez. Az V. csatorna áthelyezésével a pannon szikes tómedret átvágó 5,9 kilométeres csatorna szakasz és a hozzákapcsolódó vízelvezető rendszer (csatornák, árkok) megszüntetésre kerül. Az egyik legveszélyeztetettebb 1530-as élőhely, az időszakosan kiszáradó (asztatikus) szikes tó nyílt vízi felülete a jelenlegi 180 hektárról mintegy 400 hektárra nő a természetes vízjárás helyreállításának (C1 akció), valamint a természetvédelmi szempontú, emelt szintű legeltetésnek (C2, C3, C4 akció) eredményeképp. Az elmocsarasodott mederrészek mintegy 50%-án szikfok növényzet és nyílt vízfelület jelenik meg, mely a sziki fészkelő madárfajok egyedszámának 10%-os növekedését eredményezi. A nyílt vízfelület szignifikáns növekedésével együtt fokozódik a terület madárvonulás során betöltött jelentősége.

A nagy biomaszra produkciójú, nem megfelelően kezelt élőhelyeken a felhalmozódott biomaszra eltávolítását követően a legeltetésre alkalmas terület nagysága 330 hektárral nő, és a tervezett élőhely-fejlesztési tevékenységek végrehajtásával a veszélyeztetett 1530-as jelölő élőhely hosszú távú védelme biztosítható.

Az állattartás infrastrukturális alapjainak megteremtése (karámok, legeltetési egységek, gémeskutak) és az állatállomány megvásárlása (300 őshonos szarvasmarha, 300 juh és 50 szamár) 810 hektáron hozzájárul a legértékesebb 1530-as jelölő élőhely megőrzéséhez. A magasabb térszíneken fekvő szántóterületek visszagyepesítésre kerülnek, miközben sor kerül a területen jelenlevő nem őshonos és inváziós növények visszaszorítására. Ezáltal csökkenthető a fragmentáció és az intenzív szántóföldi gazdálkodással együtt járó zavarás és környezetszennyezés.

A projekt megvalósulásának és eredményeinek bemutatását szolgálja a széleskörű média megjelenés, a projekt termékek (szórányanyagok és oktatási célú kiadványok), valamint a kialakítandó tanösvény.

A projekt fő tevékenységei

A projekt keretében megvalósul az V. csatorna pannon szikes tómedret átvágó 5,9 kilométeres szakaszának áthelyezése (B1,C1) a szükséges hatásvizsgálatok (A1) és a vízjogi engedélyes terv alapján (A2). A funkcióját veszített csatorna szakaszok megszüntetésre kerülnek, megvalósul a környező terepszinttel azonos magasságban való betemetésük és tömörítésük (C1) az egységes eredeti szikes tómeder helyreállítása céljából. A természetvédelmi célkitűzések elérése érdekében kidolgozásra kerül a terület fenntartható élőhely-használati terve, mely szabályozza a természetvédelmi célú területhasználatot (A4) és egyik fontos eleme a legeltetési rend kidolgozása.

A mocsári, vagy nádas növényzettel borított szikes mederrészekben a nagy biomaszra produkciójú növényzet eltávolítása, így a terület legeltethetővé tétele érdekében a projekt első felében előkezeléseket végzünk (C2), kaszálás, szárzúzás és a zsiókás foltok mangalica kondával való kilegeltetése révén. Jelenleg ez a zsiókával borított mocsarak kezelésének jelenleg ismert legjobb módszere, hiszen a mangalica előszeretettel fogyasztja a zsióka gumóját. A természetvédelmi célú kezelés felügyelet mellett, villanypásztorral körbekerített néhány hektáros területeken zajlik kivett, mocsár nyilvántartású ingatlanokon az adott évi növényzeti borítottságnak megfelelően szakaszonként 3-4 hét időtartamig. Natura 2000-es gyepterületek mangalicával való legeltetésére nem kerül sor a projektben s ezen területek az esetlegesen megnyíló AKG pályázatban sem kerülnek megjelenítésre. A természetvédelmi célú legeltetési szint szükséges növelése érdekében sor kerül az állattartáshoz kapcsolódó létesítmények (állattartó telep, gémeskutak) kialakítására, felújítására (C3) és a kezeléshez szükséges legelő állatállomány megvásárlására (300 szarvasmarha és 300 juh és 50 szamár) (C4) is. A hosszú távú természetvédelmi kezelések megvalósítása érdekében földvásárlást (B2) valósítunk meg összesen 380 ha kiterjedésben, melyből 300 ha-t a KNPI, míg tervek szerint 80 ha-t a Dunatáj Közalapítvány vásárol meg. A Dunatáj Közalapítvány kizárólag európai uniós forrást használ fel a projektben vállalt feladatai megvalósításához és elsődlegesen a már résztulajdonosként birtokában lévő földrészekből vásárol az egységes természetvédelmi kezelés megvalósítása érdekében. A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságtól eltérően a Dunatáj Közalapítvány az ex-lege védett területen kívül eső projektterület-részekben is jogosult földvásárlásra. A szikes tó vízgyűjtő területén restaurációs tevékenységet végzünk természetközeli állapotú élőhelyek, elsősorban legeltetésre alkalmas gyepterületek kialakítása érdekében (C5). Az idegenhonos, invazív növények (elsősorban fehér akác keskenylevelű ezüstfa) visszaszorításával (C6) javítjuk a vízgyűjtő terület élőhelyeinek természetességét.

Az élőhely-fejlesztések hatásait folyamatosan monitorozzuk (D1-4), és biztosítjuk a projekt célkitűzésének és eredményeinek széles körben való megismertetését (E1-7).

A terület azonosított veszélyeztető tényezői

1. A szikes tavat kettészelő csatorna okozta vízelvezetés és eutrofizáció.
2. A szikes tavat kettészelő csatorna akadályozza a természetes vízjárást.
3. A szikes tavat kettészelő csatorna miatti élőhely fragmentáció
4. A biodiverzitás csökkenése
5. A magas biomassza produkciójú növényzet akadályozza a megfelelő szintű legeltetést.
6. A megfelelő létszámú legelő állatállomány hiánya.
7. Az állattartás létesítményeinek hiánya.
8. A szikes tó vízgyűjtő területének szántóföldi művelés miatti feldarabolódása.
9. A nem őshonos és inváziós növények okozta élőhely degradáció.
10. A szikes tavi ökoszisztéma nem kellő szintű társadalmi ismertsége.

Eltérések a pályázat első, 2012. szeptember 26-án benyújtott verziójától.

Pályázatunk elbírálása során az Európai Bizottság több ponton is módosítást kért, melyek az alábbiakban foglalhatók össze:

- Támogató levél becsatolása a projekt területtel érintett Dunatétlen Önkormányzatától
- Támogató levél becsatolása a projekt terület jelentős gazdálkodóitól (3 db)
- Szándéknyilatkozat a legjelentősebb földtulajdonosoktól (22 db)
- A természetvédelmi legeltetési akció tervezett idejének és költségének felére csökkentése, az akció ismétlődő jellege miatti indoklással
- A szárazföldi gerinctelenek monitorázását célzó akció eltörlése
- A vegetáció monitoring személyi és utazási költségeinek 25%-kal való csökkentése
- A madártani monitoring költségeinek 50%-os csökkentése
- A területvásárláshoz és a konkrét természetvédelmi akciókhoz kapcsolódó részletes térképek becsatolása

A projekt összköltségvetése a kért bizottsági átdolgozást követően mintegy 5%-kal csökkent.

Összeállította: Bankovics András

Kecskemét, 2013. április 18.